

AF
TORBEN TRIER
CHRISTIANSEN

På Skattejagt

Vikingsølv fundet ved Sdr.Tranders kirke

Det der efter den obligatoriske, indledende forundersøgelse mest lignede en rutineundersøgelse udviklede sig i efteråret 2012 til en regulær skattejagt på marken syd for Sdr. Tranders kirke. Forud for opførelse af en ny sognegård udgravede museets arkæologer her resterne efter dele af en vikingebebyggelse på den ca. 2000 kvadratmeter store byggegrund. Højest overraskende dukkede der en mængde stumper sølv op blandt det ellers vanlige bopladsmateriale, og efter adskillige dages majsommeligt afsøgningsarbejde assisteret af en lokal metaldetektorekspert, kunne en helt lille skat bestående af i alt 314 små stykker sølv fremvises.

Detektorafsøgning af fundområdet.

For 2,1 gram tak!

Sølvet fra Sdr. Tranders er såkaldt brudsølv. Det er itubrudte mønter, smykker, sølvbarrer og andre objekter af høj lodighed. Hovedparten udgøres af overklippede arabiske mønter kaldet ”Dirheme”, som i stort tal endte Skandinavien i løbet af vikingetiden. De blev bl.a. produceret i det nuværende Iran, Irak og Afghanistan og endte via transport ad de russiske floder i Østersøregionen, hvor de derfor optræder særligt talrigt i vikingetidens fundene. Bl.a. har man på Gotland indtil videre fundet ikke færre end ca. 70.000 stk.

Sølvgenstandene blev i vikingetiden klippet og brækket i stykker for at tjene som betalingsmiddel efter vægt, og vidner om et højt udviklet økonomisk system baseret på meget nøjagtig vejning af sølvet. Selve vejningen blev foretaget med små håndholdte balancevægte, som har kunnet veje med helt ned til 1/10 grams nøjagtighed. At så præcise mængder har været afgørende under handlen fremgår tydeligt af sølvstumperne fra Sdr. Tranders, hvoraf en del er blevet klippet og brækket i stykker til småfragmenter på omkring 0,1-0,2 gram.

Alle sølvstykkerne fandtes let spredt i muldlaget over en lille del af bopladsområdet. De lå dog så koncentreret, at de uden tvivl oprindeligt er blevet nedgravet samlet. Over årene har ploven under dyrkningen af marken efter nedlæggelsen af vikingebefbyggelsen spredt stumperne på stedet. Andre fund fra muldlaget i samme dybde tyder på, at skatten blev gennemløjet for et par århundreder siden. Måske har der her gået en glad bonde bag ploven. Han har sikkert set og opsamlet en del større og mere synlige genstande. Sammenligner man således Sdr. Tranders-skatten med andre jævn gamle fund, er denne kendetegnet ved at rumme bemærkelsesværdigt få større genstande. Faktisk er der kun to hele mønter i materialet, og største genstand vejer beskedne 4,6 gram.

Forløberen for Sdr. Tranders

Udgravningen ved kirken afslørede sporene efter seks langhuse og ni mindre værkstedshytter – grubehuse, og sølvskatten har formentlig været nedgravet i eller ganske tæt ved et af langhusene. De nyfundne bebyggelsesspor udgør faktisk kun en lille del af et meget stort bebyggelseskompleks knyttet til bakketoppen lige øst for Sdr. Tranders. Allerede tilbage i 1980'erne begyndte private detektorfolk her at finde fine vikingesmykker mm., og i de senere år har Aalborg Historiske Museum på bakken af flere omgange undersøgt små bidder af en usædvanlig stor bebyggelse, som har

det faktum, at mange skatte forblev i jorden for først at blive genfundet århundrede senere, indikerer da også, at nedgravningen af sølvet ikke blot var udtryk for en udbredt paranoia. Ejerne fik i mange tilfælde aldrig mulighed for selv at grave herlighederne op igen. Det var altså heller ikke tilfældet i Sdr. Tranders, og vi har derfor fået mulighed for at supplere Lindholm Høje udstillingen med en lille håndfuld friskopgravet sølv. Sådanne skattefund er ellers danefæ og skal sendes til Nationalmuseet, men Nordjyllands Historiske Museum har imidlertid fået tilladelse til at udstille skatten midlertidigt på Lindholm Høje Museet.